

19 JANUARI 2018

**OP ZOEK NAAR
REGIONALISTISCHE
UNANIMITEIT: TWEE
CATALAANSE
REGIONALISTISCHE PARTIJEN
OVER EUROPESE INTEGRATIE**

SCRIPTIE HOOFDRICHTING INTERNATIONAL STUDIES,
KERNPAKKET INTERNATIONALE BETREKKINGEN

FLORIANNE PETERS VAN NEIJENHOF – 5517206 | EDISONSTRAAT 20,
3553 BS UTRECHT | FLORIANNEPVN@GMAIL.COM
BEGELEIDER: DR. MARLOES BEERS | AANTAL WOORDEN: 8491

Samenvatting

In dit onderzoek wordt de positie van twee Catalaanse regionalistische partijen ten aanzien van Europese integratie geanalyseerd. Diverse politicologen hebben reeds onderzoek gedaan naar de positie van regionalistische partijen met betrekking tot dit onderwerp. Hieruit zijn tegenstrijdige hypothesen voortgekomen die de positie van regionalistische partijen pogen te bepalen en verklaren. Deze onderzoeken zijn grotendeels uitgevoerd met een kwantitatieve methode, waardoor zij nauwelijks aandacht besteden aan de achterliggende argumentatie. Dit onderzoek toont aan de hand van een kwalitatieve analyse van verkiezingsprogramma's en uitspraken van politici van Junts pel Sí en de CUP in de periode 2015-2017 aan dat er geen algemene positie van regionalistische partijen ten aanzien van Europese integratie (opgedeeld in de thema's economische integratie, politieke integratie en vluchtelingenbeleid) kan worden vastgesteld. De hypothesen in het historiografisch debat berusten op de aanname dat regionalistische partijen dezelfde posities innemen. De CUP blijkt echter ten aanzien van alle thema's sterk tegenstander van Europese integratie, waar Junts pel Sí daarentegen juist een gematigd tot sterk voorstander is. Dit onderzoek maakt derhalve van een impliciete aanname een expliciete denkfout. In het huidige Europa waarin de roep om regionalisme in verscheidene lidstaten toeneemt, wordt in de conclusie onder meer de suggestie opgeworpen om te onderzoeken wat de invloed is van een (toenemende) Eurosceptische stem in de Catalaanse separatistenbeweging.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Hoofdstuk 1: de positie van Junts pel Sí ten aanzien van Europese integratie	
1.1 Inleiding.....	14
1.2 De positionering van Junts pel Sí ten aanzien van Europese economische integratie.....	15
1.3 De positionering van Junts pel Sí ten aanzien van Europese politieke integratie.....	18
1.4 De positionering van Junts pel Sí ten aanzien van het Europese vluchtelingenbeleid....	20
Hoofdstuk 2: de positie van de CUP ten aanzien van Europese integratie	
2.1 Inleiding.....	23
2.2 De positionering van de CUP ten aanzien van Europese economische integratie.....	23
2.3 De positionering van de CUP ten aanzien van Europese politieke integratie.....	24
2.4 De positionering van de CUP ten aanzien van het Europese vluchtelingenbeleid.....	26
Conclusie.....	28
Bibliografie.....	31

Inleiding

De politieke en maatschappelijke rivaliteit tussen regionaal Catalonië en centraal ‘Madrid’ kent reeds een lange voorgeschiedenis.¹ Het Catalaanse onafhankelijkheidsstreven culmineerde op 1 oktober 2017, toen in de Spaanse autonome deelstaat een referendum plaatsvond dat het Catalaanse volk de mogelijkheid bood voor of tegen een proclamatie van een onafhankelijke Catalaanse Republiek te stemmen. Dit referendum werd als test voor de democratie gezien, mede als gevolg van een vonnis van het Spaanse Grondwettelijk Hof dat dit referendum als ongrondwettelijk en daarmee illegaal had bestempeld.² De Spaanse nationale overheid zag zich genoodzaakt om met politiegeweld te voorkomen dat het referendum zou plaatsvinden.³ Human Rights Watch concludeerde dat er sprake was geweest van disproportioneel, excessief geweld dat niet kon worden gerechtvaardigd door een eventuele onverenigbaarheid van het referendum met de nationale Grondwet.⁴ Ook in de buitenlandse pers bleef het politiegeweld aan Spaanse zijde niet onopgemerkt: mede door deze (aldus Human Rights Watch) disproportionele repressieve Spaanse reactie op het referendum kreeg deze ‘Catalaanse kwestie’ internationale aandacht.⁵

Op 21 december 2017 werden er verkiezingen gehouden voor het Catalaanse parlement. Deze verkiezingen waren uitgeroepen door de Spaanse premier Mariano Rajoy. Hoewel de partij Ciutadans (C’s) met 37 van de 135 parlamentszetels de grootste partij werd, lag de parlementaire overwinning bij de regionalistische partijen (de voorstanders van onafhankelijkheid hadden met zeventig zetels een meerderheid, gevormd door Junts per Catalunya (JuntsxCat), Esquerra Republicana de Catalunya-Catalunya Sí (ERC-CatSi) en de

¹ Sommige historici lokaliseren het begin van deze rivaliteit in de Spaanse Successieoorlog (1701-1713), aldus ook Montserrat Guibernau, ‘Secessionism in Catalonia: After Democracy’, *Ethnopolitics* 12 (2013) 4, 368-393, aldaar 373.

² Garcia Pagan, ‘Catalunya afronta la prueba del 1-O’, *La Vanguardia*, 1 oktober 2017, <http://www.lavanguardia.com/politica/20171001/431684494516/catalunya-afronta-1o-independentismo-votacion-masiva.html> (28 november 2017); Fernando J. Pérez, ‘El Tribunal Constitucional suspende la ley de ruptura catalana’, *El País*, 21 september 2017, <http://www.lavanguardia.com/politica/20171001/431684494516/catalunya-afronta-1o-independentismo-votacion-masiva.html> (28 november 2017).

³ Javier Oms, Héctor Marín en Fernando Lázaro, ‘Policías y guardias realizan cargas ante la pasividad de los Mossos y dejan más de 893 heridos el 1-O’, *El Mundo*, 2 oktober 2017, <http://www.elmundo.es/cataluna/2017/10/01/59d09dc1e2704eaa7d8b45ae.html> (28 november 2017).

⁴ Human Rights Watch, ‘Spain: Police Used Excessive Force in Catalonia’ (versie 12 oktober 2017), <https://www.hrw.org/news/2017/10/12/spain-police-used-excessive-force-catalonia> (29 november 2017).

⁵ Zo schreef ook de Nederlandse nationale nieuwsmroep NOS erover in de nasleep van het referendum, zie bijvoorbeeld Redactie NOS, ‘‘Spaans politiegeweld in Catalonië was excessief’’, *NOS*, 12 oktober 2017, <https://nos.nl/artikel/2197617-spaans-politiegeweld-in-catalonie-was-excessief.html> (29 november 2017).

Candidatura d'Unitat Popular (CUP).⁶ De verkiezingsuitslag werd door de regionalistische partijen gepresenteerd als een bevestiging van de separatistische sfeer in het parlement van de Spaanse autonome regio.⁷ Bijna twee jaar eerder, op 27 september 2015, behaalden de voorstanders van de onafhankelijkheid immers ook de electorale overwinning. In die verkiezingen bleek de regionalistische Junts pel Sí ('Samen voor Ja') met 62 zetels de grootste partij. Ofschoon Junts pel Sí in feite een verbond was van diverse partijen, gebaseerd op een gedeeld verlangen naar een onafhankelijk Catalonië, kon het worden beschouwd als een politieke partij⁸: zij trad onder de naam Junts pel Sí op met één lijsttrekker (Raül Romeva), gebaseerd op één verkiezingsprogramma. In dit onderzoek zal er dan ook aan worden gerefereerd als politieke partij.

Hoewel Junts pel Sí de verkiezingen had gewonnen, vormde zij geen meerderheid in het parlement. Aangezien de kleinere partij CUP, met slechts tien zetels in het parlement, het streven naar Catalaanse onafhankelijkheid deelde met Junts pel Sí, besloten beide partijen tot een politieke alliantie. Deze samenwerking hield onder andere in dat de CUP zich verbond tot steun aan het regeringsbeleid van Junts pel Sí, in ruil voor inspraak bij het kiezen van de president.⁹ Op deze manier wist Junts pel Sí de benodigde parlementaire meerderheid te garanderen en kon de CUP als 'minderheidspartij' het regeringsbeleid enigszins sturen. Deze samenwerking is niet te kwalificeren als een regeringscoalitie, aangezien alle posities in de regering werden bekleed door politici van Junts pel Sí. Aan deze samenwerking tussen beide partijen zal dan ook gerefereerd worden als 'het pact'.

Een overeenkomst tussen Junts pel Sí en de CUP is dat zij beide slechts op regionaal niveau (Catalonië) bestaan, hetgeen deze partijen *non state-wide parties* maakt.¹⁰ De voornaamste overeenkomst die de grondslag vormt voor het pact is echter het gezamenlijk

⁶ De onderlinge zetelverdeling is 34 zetels voor JuntsxCat, 32 zetels voor ERC-CatSi en vier zetels voor de CUP. Zie: Redactie El País, 'Consulta los resultados de las elecciones catalanas 2017', *El País*, 21 december 2017, https://elpais.com/ccaa/2017/12/21/catalunya/1513889253_907059.html (9 januari 2018).

⁷ Cristina Rubio, 'Carles Puigdemont (JxCat): "La república catalana ha ganado a la monarquía del 155"', *El Mundo*, 22 december 2017, <http://www.elmundo.es/cataluna/2017/12/21/5a3c0696e5fdeacf108b45b8.html> (7 januari 2018).

⁸ Junts pel Sí bestond uit de volgende partijen: Convergència Democràtica de Catalunya (CDC), wier naam in 2016 werd gewijzigd in Partit Democràta Europeu Català (PDeCAT); Esquerra Republicana de Catalunya (ERC); Demòcrates de Catalunya (DC); Moviment d'Esquerrres (MES).

⁹ Op aandringen van de CUP werd de voormalige Catalaanse president Artur Mas niet opnieuw aangesteld, zie Redactie La Vanguardia, 'Texto íntegro del acuerdo de Junts pel Sí y la CUP', *La Vanguardia*, 9 januari 2016, <http://www.lavanguardia.com/politica/20160109/301292532608/acuerdo-junts-pel-si-cup.html> (2 januari 2018); Ana González Liste, 'La CUP admite la derrota en el plebiscito y rechaza a Mas', *El País*, 28 september 2015, https://elpais.com/ccaa/2015/09/27/catalunya/1443368794_097466.html (2 januari 2018).

¹⁰ Francesc Pallarés, José Ramon Montero en Francisco José Llera, 'Non State-wide Parties in Spain: An Attitudinal Study of Nationalism and Regionalism', *The Journal of Federalism* 27 (1997) 4, 135-170, aldaar 139.

streven naar een onafhankelijke Catalaanse Republiek. Beide partijen zijn regionalistisch, i.e. gefocust op de belangen van de eigen regio. Deze subnationale focus kan in verschillende gradaties voorkomen, variërend van partijen die streven naar een onafhankelijke staat tot meer ‘lokalistische’ partijen die bijvoorbeeld erkenning vragen voor cultureel-linguïstische verschillen. Francesc Pallarés (1997), een Catalaanse hoogleraar politicologie, hanteert in zijn onderzoek naar Spaanse *non state-wide parties* samen met twee andere Spaanse politicologen een enge definitie van het begrip ‘regionalistische partij’, namelijk een partij die de bestaande landsgrenzen niet aanvecht, maar wel bepaalde belangen in een gemeenschap vertegenwoordigt en verdedigt.¹¹ Volgens de *cleavage theory*, verdedigd door onder meer de Engelse hoogleraar politicologie Gary Marks, is de omvang van de regionalistische partijfamilie breder. Deze theorie gaat uit van de aanname dat door bepaalde kloven (*divisions*) in de samenleving verschillende ideologische opvattingen opkomen die de reactie van politieke partijen op nieuwe problematiek bepalen.¹² Op het moment dat er een nieuw onderwerp op de politieke agenda komt, zullen politieke partijen dit onderwerp incorporeren in hun bestaande ideologieën, welke voortkomen uit de kloven die de partijfamilies in de geschiedenis van West-Europese landen hebben gevormd.¹³ De regionalistische partijfamilie wordt binnen deze theorie gekenmerkt door de kloof tussen het centrum en de periferie: deze partijen verdedigen de culturele minderheid, komen op voor de vraag naar politieke autonomie en zijn derhalve voorstander van diverse vormen van decentralisatie.¹⁴ Junts pel Sí en de CUP delen een separatistisch streven, hetgeen buiten Pallarés’ definitie van regionalistische partijen valt. De definitie afkomstig uit de *cleavage theory* leent zich dan ook beter voor dit onderzoek, aangezien deze duidelijk het contrast aangeeft tussen de regionalistische en andere partijfamilies, die zich focussen op andere kloven in de maatschappij. De verschillende gradaties van regionalisme binnen de regionalistische partijfamilie waar Pallarés op wijst, zijn voor dit onderzoek niet relevant, daar zowel Junts pel Sí als de CUP volgens deze definitie een regionalistische partij is.

Een van de onderwerpen die politieke partijen tegenwoordig niet onbesproken kunnen laten en volgens de *cleavage theory* dus ook zal worden geïncorporeerd in de ideologie van een regionalistische partij, is het Europese integratieproces binnen de Europese Unie (EU). Marks,

¹¹ Ibidem.

¹² Gary Marks, Carole J. Wilson en Leonard Ray, ‘National Political Parties and European Integration’, *American Journal of Political Science* 46 (2002) 3, 585-594, aldaar 586.

¹³ Gary Marks en Carole J. Wilson, ‘The Past in the Present: A Cleavage Theory of Party Response to European Integration’, *British Journal of Political Science* 30 (2000), 433-459, aldaar 435-436.

¹⁴ Marks, Wilson en Ray, ‘National Political Parties and European Integration’, 587.

Carole J. Wilson (politicologe en auteur van diverse publicaties over Europese integratie) en Leonard Ray (universitair docent politicologie en onderzoeker met als voornaamste interesses onder meer politieke partijen en politiek in de EU) onderscheiden dit proces in een economische en een politieke component: Europese economische integratie staat voor het verwijderen van tarifaire en non-tarifaire belemmeringen ter bevordering van het vrij verkeer van goederen, kapitaal, diensten en personen, waaronder de creatie van een gemeenschappelijke markt met het Verdrag van Rome (1957) en een Economische en Monetaire Unie (EMU) met het Verdrag van Maastricht (1993); Europese politieke integratie staat voor de delegatie van de bevoegdheid tot gezaghebbende besluitvorming aan organen van de EU en de creatie van supranationale instituties, zoals het Hof van Justitie van de Europese Unie.¹⁵

Europese integratie is daarnaast een interessant onderzoeksobject, aangezien Catalonië weliswaar een prominente en actuele, doch niet de enige regio op het Europese continent is waar een regionalistisch sentiment breed wordt gedragen onder de lokale bevolking.¹⁶ Ook in andere regio's in Europa (waaronder Schotland, Baskenland en Vlaanderen) roepen regionalistische bewegingen, al dan niet georganiseerd in politieke partijen, om meer politieke autonomie.¹⁷ Deze regionalistische bewegingen hebben alle, sinds de aanvang van het Europese integratieproces in de naoorlogse periode, te maken gehad met supranationaal beleid op Europees niveau en de mogelijkheden en beperkingen die dit nieuwe beleidsniveau heeft geboden en nog steeds biedt.¹⁸ Dit roept de vraag op hoe regionalistische partijen zich ten aanzien van Europese integratie positioneren. Er bestaan verschillende, onderling contrasterende hypothesen die de positie van deze partijen voorspellen. Een hypothese luidt dat regionalistische partijen over het algemeen gematigd tot sterk voorstander zijn van Europese integratie. Deze hypothese vloeit voort uit de reeds genoemde *cleavage theory*. Uitgaande van de voor regionalistische partijen kenmerkende kloof tussen centrum en periferie, voorspelt deze

¹⁵ Marks en Wilson, 'The Past in the Present', 436.

¹⁶ Een absoluut percentage van voor- en tegenstanders van een onafhankelijke Catalaanse staat is onmogelijk te geven: de uitkomst van het 'illegale' referendum geeft immers geen representatieve opiniepeiling, aangezien het zeer waarschijnlijk is dat juist de tegenstanders van het referendum uit protest hebben afgezien van de stemming. Zie Ellen Barry, 'Catalans Who Did Not Vote (More Than Half) Ask: What Now?', *The New York Times*, 3 oktober 2017, <https://www.nytimes.com/2017/10/03/world/europe/catalonia-independence-referendum.html> (26 november 2017).

¹⁷ Matthias Bieri, 'Separatism in the EU', *CSS Analyses in Security Policy* 160 (2014), 1-4, aldaar 1; Sabrina Müller-Plotkinow, 'Beyond Catalonia: Separatist movements in Western Europe' (versie 30 september 2017), <http://www.dw.com/en/beyond-catalonia-separatist-movements-in-western-europe/a-40761144> (26 november 2017).

¹⁸ De positionering van het begin van Europese integratie na het einde van de Tweede Wereldoorlog is de meest gangbare opvatting onder historici, zie ook Derek W. Urwin, *The Community of Europe: A History of European Integration since 1945* (New York 1995), 1.

theorie ten eerste dat regionalistische partijen sterk voorstander zijn van Europese integratie: immers, economische integratie op Europees niveau biedt een economisch raamwerk dat gunstig is voor regionale autonomie.¹⁹ Zo verbetert de interne markt de economische kansen voor kleinere staten. Wat betreft politieke integratie voorspelt deze theorie dat regionalistische partijen gematigd voorstander zijn, aangezien de supranationale bevoegdheden die de EU op enkele beleidsterreinen heeft, de bevoegdheden en macht van de nationale staat verzwakken.²⁰ Ook Seth Kincaid Jolly, politicoloog en auteur van het boek *The European Union and the Rise of Regionalist Parties*, concludeert aan de hand van een casestudy naar de Scottish National Party (SNP) dat regionalistische partijen sterk Eurofiel zijn. Jolly stelt dat deze partijen in hun argumentatie focussen op het *viability* argument, dat inhoudt dat Europese integratie de noodzaak van traditionele, grote staten vermindert en hierdoor kleinere, meer homogene staten meer *viable* ('levensvatbaar', 'uitvoerbaar') maakt.²¹ De Belgische hoogleraar Lieven de Winter stelde al in 1998 dat Europese integratie de roep om onafhankelijkheid van etnoregionalistische partijen meer realistisch maakt, doordat het de traditionele argumenten over slechte kansen van kleine landen ondermijnt.²² Jolly maakt bij zijn onderzoek gebruik onder andere gebruik van verkiezingsprogramma's van de SNP en concludeert dat de positie van de partij aangaande Europese integratie door de tijd is veranderd van tegen- naar voorstander, waarbij de laatste positie aldus hem wordt onderbouwd door het *viability* argument.²³ Andere argumenten die worden genoemd ter ondersteuning van de voorstandershypothese is dat kleinere staten relatief oververtegenwoordigd zullen zijn in de EU, hetgeen voordelig is bij besluitvorming op supranationaal niveau. Daarnaast is de multiculturele Unie een meer aangename omgeving voor regionalisten dan een nationale staat: immers, in de EU zal is de regionalistische beweging niet langer een permanente minderheid vormen in de eigen natie, maar een van de vele minderheden in Europa.²⁴

Een alternatieve hypothese die het voorgaande contrasteert, stelt evenwel dat regionalistische partijen juist (sterk) tegenstander zijn van Europese integratie zijn, mede doordat de immigratie en economische concurrentie die dit proces met zich meebrengt, de

¹⁹ Marks, Wilson en Ray, 'National Political Parties and European Integration', 587.

²⁰ Deze positie van 'gematigd voorstander' volgt uit surveys, maar het onderzoek van Marks, Wilson en Ray geeft helaas geen mogelijke verklaring voor deze positionering. Op grond van de argumenten die zij in hun publicatie noemen, zou men wellicht eerder de positie van 'sterk voorstander' verwachten.

²¹ Seth Kincaid Jolly, 'The Europhile Fringe? Regionalist Party Support for European Integration', *European Union Politics* 8 (2007) 1, 109-130, aldaar 110.

²² Lieven de Winter en Huri Türsan, *Regionalist Parties in Western Europe* (Londen 1998) 221.

²³ Ibidem 124.

²⁴ Bieri, 'Separatism in the EU', 3; Jolly, 'The Europhile Fringe?', 112.

culturele homogeniteit van de regionale gemeenschap zouden aantasten.²⁵ Zo heeft politicoloog Pieter van Houten onderzoek gedaan naar de relatie tussen globalisering (waarvan het Europese integratieproces aldus hem een specifiek voorbeeld vormt) en de roep om meer regionale autonomie: een van zijn hypotheses luidt dat de opkomst van regionalistische bewegingen moet worden begrepen als tegenreactie op globalisering. Van Houten stelt dat enerzijds door Europese integratie een aantal significante bevoegdheden is gedelegeerd aan de EU en anderzijds enkele bevoegdheden binnen staten naar subnationale organen zijn gedelegeerd (waarbij hij het voorbeeld van Spanje benoemt). Hierdoor wordt weliswaar het gezag van de traditionele staat verzwakt, maar dit leidt niet tot een positieve positionering ten aanzien van Europese integratie, aangezien bepaalde bevoegdheden op supranationaal niveau worden uitgevoerd en hiermee de regionale autonomie wordt aangetast.²⁶ De EU treedt als het ware op als nóg een overheid op afstand die het regionale bestuur vertelt wat zij behoort te doen en laten.

Deze tegenstandershypothese wordt bovendien ondersteund door het onderscheid in *mainstream* en *peripheral* partijen ('randpartijen'). Aangezien mainstreampartijen over het algemeen voorstander zijn van Europese integratie, zullen regionalistische (rand-)partijen zich profileren als tegenstander, simpelweg als poging om zichzelf te onderscheiden van de mainstreampartijen.²⁷ Hieruit volgt dat regionalistische partijen, met het oog op het winnen van stemmen, zich negatief zullen positioneren jegens Europese integratie.²⁸ Regionalistische partijen zijn echter niet per definitie randpartijen: waar de CUP kan worden omschreven als een randpartij, is Junts pel Sí veeleer een mainstreampartij. De criteria die een mainstreampartij onderscheiden van een randpartij, zijn (onder andere) het aantal zetels, participatie in de regering en de positionering van een partij op de schaal van (extreem-)rechts tot (extreem-)links.²⁹ Hoe meer stemmen, participatie in de regering en hoe centraler de positionering op het politieke spectrum, hoe meer de partij als mainstream is te kwalificeren. Op grond van deze criteria is Junts pel Sí aan te merken als een mainstreampartij: bij de verkiezingen van september 2015 had zij (als grootste partij) ongeveer veertig procent van het aantal uitgebrachte stemmen, occupeerde zij alle regeringsposten en bovendien was de partij aan te merken als een partij die, zijnde in feite een coalitie van diverse politieke partijen met verscheidene

²⁵ Jolly, 'The Europhile Fringe?', 112.

²⁶ Pieter van Houten, 'Globalization and Demands for Regional Autonomy in Europe', in: Miles Kahler en David A. Lake (red.), *Governance in a Global Economy* (Princeton 2003) 110-135, aldaar 113-118.

²⁷ Paul Taggart, 'A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary Western European party systems', *European Journal of Political Research* 33 (1998), 363-388, aldaar 372.

²⁸ Jolly, 'The Europhile Fringe?', 112-113.

²⁹ Marks, Wilson en Ray, 'National Political Parties and European Integration', 588.

ideologieën, zich bevond in het midden van het politieke spectrum. De CUP, daarentegen, met slechts circa acht procent van het aantal stemmen, occupeerde destijds geen (formele) positie in de regering en is te karakteriseren als extreemlinks.

Uit de twee genoemde hypothesen volgt dat regionalistische partijen respectievelijk voor- en tegenstander zijn van Europese integratie. Jolly stelt dat er bewijs is voor de eerste hypothese: in de conclusie van zijn artikel ‘The Europhile Fringe?’ schrijft hij dat regionalistische partijen Eurofiel zijn.³⁰ Margarita Gómez-Reino neemt een meer genuanceerde positie in tussen beide hypothesen: deze Madrileense politicologe stelt dat er tussen en zelfs binnen regionalistische partijen geen unanieme positie ten aanzien van Europese integratie is aan te wijzen.³¹ Zij geeft het voorbeeld van het referendum dat op 20 februari 2005 werd gehouden over het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa. Hierbij stemden sommige regionalistische partijen in Spanje vóór het Verdrag, terwijl enkele andere tegen stemden.³²

Junts pel Sí noch de CUP is opgenomen in kwantitatief of kwalitatief onderzoek naar de positie van deze partijen ten aanzien van Europese integratie. Het bepalen van hun posities ten aanzien van dit thema is een interessante bijdrage aan het historiografisch debat omtrent de positie van regionalistische partijen om een drietal redenen. Ten eerste zijn de partijen van recente datum, waardoor zij te maken hebben met een toegenomen mate van Europese integratie, zowel op politiek als op economisch niveau, in vergelijking met meer traditionele partijen zoals de Spaanse socialistische partij PSOE, daterend van 1879. Hoewel ook deze laatstgenoemde partij uiteraard vandaag de dag te maken heeft met Europese integratie, is deze partij niet opgekomen in een tijd waarin Europese integratie een belangrijke invloed had op het nationale beleid. Ten tweede biedt een vergelijking van Junts pel Sí en de CUP de mogelijkheid om niet louter een uitspraak te doen over regionalistische partijen in het algemeen, maar tevens over het verschil tussen regionalistische mainstreampartijen en regionalistische randpartijen. Ten derde zijn deze partijen een interessante casus aangezien de Europese Commissie heeft aangegeven het Catalaanse separatisme te beschouwen als een interne aangelegenheid, terwijl er door de twee voornaamste separatistische partijen in de periode 2015-2017 wel aan Europa wordt gerefereerd en de partijen zich op een bepaalde manier verhouden tot de EU.³³

³⁰ Jolly, ‘The Europhile Fringe?’, 124.

³¹ Margarita Gómez-Reino, ‘European Integration and an Alternative Party Family’, in: Andrew C. Gould en Anthony M. Messina, *Europe’s Contending Identities: Supranationalism, Ethnoregionalism, Religion, and New Nationalism* (Cambridge 2014), 118-138, aldaar 127.

³² Ibidem.

³³ Europese Commissie STATEMENT/17/3626, ‘Statement on the events in Catalonia’, 2 oktober 2017, http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-3626_en.htm (9 januari 2018).

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: hoe positioneerden de partijen *Junts pel Sí* en de CUP zich ten aanzien van Europese integratie in de periode 2015-2017 en hoe verhouden de argumenten die door beide partijen worden genoemd ter onderbouwing van hun posities zich tot de hypothesen die inhouden dat regionalistische partijen ofwel voorstander, ofwel tegenstander zijn van Europese integratie? Deze hoofdvraag zal worden beantwoord aan de hand van een kwalitatieve inhoudsanalyse van verkiezingsprogramma's. Deze methode werd tevens door Jolly gehanteerd bij zijn onderzoek. In eerdere onderzoeken naar posities van politieke partijen ten aanzien van Europese integratie is dikwijls een kwantitatieve methode gehanteerd, waarbij expertsurveys op grote schaal de posities van een grote hoeveelheid partijen bepalen.³⁴ In dergelijke onderzoeken wordt echter niet ingegaan op de onderbouwing van deze positie, waardoor de voorstanders- en tegenstandershypothesen weliswaar worden getest, maar de argumenten die hieraan ten grondslag liggen buiten beschouwing blijven. Voor het onderzoek van de juistheid van de theorieën waarop deze hypothesen berusten, is kwalitatief onderzoek derhalve de aangewezen methode.

Hierbij zal de positie worden geduid op een schaal van sterk tegenstander tot sterk voorstander, met ertussenin gematigd tegenstander en gematigd voorstander. Dit zijn ook de posities die Marks in zijn onderzoek naar partijposities onderscheidt.³⁵ Hoewel de kwalitatieve discoursbenadering niet leidt tot een positie die is uit te drukken in een kwantitatief cijfer, kan op grond van de standpunten en argumenten die in het verkiezingsprogramma en publieke toespraken worden genoemd, wel een positie op deze schaal worden bepaald. Dit zal geschieden op grond van het model van de politicologen Petr Kopecký en Cas Mudde: in hun artikel 'The Two Sides of Euroscepticism' onderscheiden zij een viertal posities van partijen jegens de EU.³⁶ De eerste positie, die in dit onderzoek wordt bedoeld met 'sterk voorstander', wordt door Kopecký en Mudde aangeduid met 'Euroenthousiasten': dit zijn partijen die zowel Eurofiel als EU-optimistisch zijn, i.e. de algemene ideeën van Europese integratie steunen en geloven dat de EU ofwel reeds de institutionalisering van deze ideeën is, ofwel dit spoedig zal worden. De gematigd voorstanders, door Kopecký en Mudde aangeduid met 'Europragmatisten' zijn de partijen die de algemene ideeën van Europese integratie steunen noch afwijzen, maar desalniettemin de EU steunen, bijvoorbeeld omwille van eigen (financiële) belangen. De gematigd tegenstanders zijn de 'Eurosceptici', die de algemene

³⁴ Vgl. Taggart, 'A touchstone of dissent', 363-388.

³⁵ Marks, Wilson en Ray, 'National Political Parties and European Integration', 587.

³⁶ Petr Kopecký en Cas Mudde, 'The Two Sides of Euroscepticism. Party Positions on European Integration in East Central Europe', *European Union Politics* 3 (2002) 3, 297-326, aldaar 302-303.

ideeën van Europese integratie aanhangen, doch pessimistisch zijn over het huidige en/of toekomstige beleid ten aanzien van deze ideeën. De ‘sterk tegenstanders’, tot slot, worden door Kopecký en Mudde aangeduid met ‘Euroverwerpers’ en steunen noch de Europese idealen, noch de EU.

Het vaststellen van deze partijposities ten aanzien van Europese integratie geschiedt in dit onderzoek door een analyse van verkiezingsprogramma’s. Een verkiezingsprogramma kan worden beschouwd als een gezaghebbend document dat een duidelijk overzicht geeft van de ideeën van een partij in verkiezingstijd.³⁷ Een nadeel van deze bronnenkeuze is dat het slechts één type primaire bron is, die bovendien nauwelijks door kiezers wordt gelezen.³⁸ Daarom wordt in aanvulling op het verkiezingsprogramma ook gekeken naar publieke uitspraken van politici, waaruit de positie van de partij aangaande Europese integratie nader kan worden gedestilleerd. Bij deze toespraken wordt een korte discoursanalyse toegepast om de uitspraken te kunnen begrijpen in het licht van het moment en locatie van de toespraak, de beoogde doelgroep en de aanleiding voor de toespraak. Het verkiezingsprogramma van september 2015 dient ter bepaling van de positie van Junts pel Sí. Aangezien de partij als zodanig niet meedeed in de verkiezingen van december 2017, zal slechts één verkiezingsprogramma worden gebruikt. De toespraken van politici van Junts pel Sí die zich in de media en in officiële publicaties van de regering hebben uitgesproken over Europese integratie, dienen ter aanvulling op het verkiezingsprogramma. Voor het bepalen van de positie van de CUP en het bestuderen van de argumenten die hieraan ten grondslag liggen, worden haar verkiezingsprogramma’s van zowel 2015 als 2017 gebruikt: hoewel deze documenten naar verwachting inhoudelijk niet (zeer) verschillen, biedt een bestudering van beide programma’s de mogelijkheid tot preciezere bepaling van de positie van de partij ten aanzien van Europese integratie.

De argumentatie voor de partijpositie die uit deze primaire bronnen blijkt, wordt vervolgens vergeleken met de hypothesen uit het historiografisch debat. Bovendien dienen artikelen van bekende Catalaanse, Spaanse en internationale nieuwswebsites uit de periode 2015-2017 ter aanvulling van informatie over de verkiezingen en overige gebeurtenissen in deze periode. De Catalaanse krant *La Vanguardia* is de voornaamste bron van informatie: deze krant is gevestigd in Barcelona en wordt dagelijks in zowel het Spaans als het Catalaans gedrukt. *La Vanguardia* wordt voornamelijk door Catalanen gelezen, maar heeft tevens een nationaal bereik. De krant heeft de op drie na grootste oplage van Spanje, maar is heeft de

³⁷ Matthijs Rooduijn, Sarah L. de Lange en Wouter van der Brug, ‘Een populistische tijdsgeest? Discursieve reacties op het succes van populistische partijen in West-Europa’, *Sociologie* 8 (2012) 1, 152-172, aldaar 157.

³⁸ Ibidem.

grootste oplage van alle dagbladen die niet in Madrid zijn gevestigd. Over het algemeen wordt de krant als liberaal en regionalistisch beschouwd.³⁹ Naast *La Vanguardia* worden ook andere (Spaanse en internationale) kranten gebruikt ter voorkoming van een te eenzijdig beeldvorming.

In navolging van het door Marks, Wilson en Ray beschreven onderscheid tussen economische en politieke Europese integratie, zijn de eerste twee deelvragen toegespitst op deze thema's. De eerste deelvraag luidt: hoe positioneerden de partijen zich ten aanzien van Europese economische integratie? Deelvraag twee luidt vervolgens: hoe positioneerden de partijen zich ten aanzien van Europese politieke integratie? In deelvraag drie zal de positie van beide partijen ten aanzien van het Europese vluchtelingenbeleid worden bestudeerd. Het vluchtelingenbeleid is een relevant thema voor Europese integratie: niet slechts door de maatschappelijke relevantie in de tijd van de 'vluchtelingen crisis' (zoals de sterke toename van het aantal vluchtelingen sinds 2015 in de media en door de EU zelf ook wel wordt genoemd⁴⁰), maar ook doordat het vormen van dit beleid een van de bevoegdheden is die de Unie deelt met haar lidstaten (ingevolge artikel 4 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie). De EU heeft dus een (gedeelde) bevoegdheid om op het gebied van vrijheid, veiligheid en justitie wet- en regelgeving uit te vaardigen. Aangezien het beleid van de EU op dit terrein niet onbekritiseerd is gebleven, is dit thema mede gekozen op grond van de verwachting dat er in de verkiezingsprogramma's over geschreven is. Deelvraag drie luidt dan ook: hoe positioneerden de partijen zich ten aanzien van het Europese vluchtelingenbeleid? Deze drie deelvragen zullen in het eerste hoofdstuk worden beantwoord voor Junts pel Sí; in hoofdstuk twee worden de verschillende posities van de CUP bestudeerd.

Tot slot worden in de conclusie de posities van beide partijen vergeleken om zo de juistheid van de voorstanders- en tegenstandershypothese te testen. Mogelijk vormt het model van de *cleavage theory* een onvoldoende accurate voorspelling voor de posities van regionalistische partijen, aangezien het geen rekening houdt met het subnationale karakter van een partij. Hierdoor wordt de betekenis van de regionalistische partijfamilie wellicht overkoepelend voor alle partijen die opereren op regionaal niveau, waardoor het model geen voorspellingen kan doen over verschillen tussen regionaal opererende partijen. Ook leidt het

³⁹ Carlos Gonzalo, 'El perfil ideológico de los medios de prensa españoles' (versie 3 maart 2016), <http://www.carlosgonzalo.es/el-perfil-ideologico-de-los-medios-de-prensa-espanoles/> (15 januari 2018).

⁴⁰ Website van het Europees Parlement, 'EU migrant crisis: facts and figures' (versie 30 juni 2017), <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20170629STO78630/eu-migrant-crisis-facts-and-figures> (20 december 2017).

onderzoek wellicht tot een herziening van het onderscheid tussen mainstreampartijen en randpartijen.

Hoofdstuk 1

De positie van Junts pel Sí ten aanzien van Europese integratie

1.1 Inleiding

Op 27 september werden in de Spaanse autonome deelstaat Catalonië parlementaire verkiezingen gehouden. Enkele politieke partijen (CDC/PDeCat, ERC, DC en MES) verenigden zich in een partijverbond, getiteld Junts pel Sí. Tot lijsttrekker werd Raül Romeva verkozen, een voormalig Europarlementariër (2004-2014).

In dit hoofdstuk wordt de positie van de partij Junts pel Sí ten aanzien van Europese integratie onderzocht aan de hand van haar verkiezingsprogramma en publieke uitspraken van sleutelfiguren uit de partij. Hierbij wordt gelet op de argumentatie die dient ter legitimering van de positie van de partij, maar ook op meer subtiele aspecten zoals woordkeuze en selectieve uiteenzetting van feiten, waarbij sommige feiten achterwege worden gelaten. Dit zijn onderdelen van *framing*; een partij die voorstander is van Europese integratie zal de voordelen van deze integratie op een bepaalde manier *framen* om haar potentiële kiezers te overtuigen van haar positie.⁴¹

De periode van bestudering is september 2015 (de verkiezingen en de aanloop ernaartoe) tot 7 november 2017, toen enkele deelnemende partijen besloten niet langer als een partijverbond te willen deelnemen aan de nieuwe verkiezingen, gepland op 21 december.⁴² De partijvertegenwoordigers die zullen worden besproken, zijn Raül Romeva, lijsttrekker van Junts pel Sí, Artur Mas (leider van PDeCAT, een van de deelnemende partijen aan Junts pel Sí en Catalaanse president tot 16 januari 2016) en Carles Puigdemont (voorzitter van PDeCAT en Catalaanse president van 16 januari 2016 tot 28 oktober 2017).

⁴¹ Arno F.A. Korsten, ‘Framing’ in de politiek. Over politiek als taalstrijd’, 24 maart 2013, 1-42.

⁴² Daniel Basteiro, ‘El soberanismo, sin su “lista de país”’: Junqueras se desentiende de Puigdemont’, *El Español*, 7 november 2017, https://www.elespanol.com/espana/20171106/259975043_0.html (10 januari 2018).

1.2 De positionering van Junts pel Sí ten aanzien van Europese economische integratie

In het verkiezingsprogramma van 2015 werd gesuggereerd dat Catalonië een perfect levensvatbaar land zou kunnen zijn, op dezelfde manier als andere landen van eenzelfde (demografische) omvang als Catalonië. Als voorbeeld werden Finland, Denemarken, Oostenrijk en Zweden genoemd.⁴³ De partij vergeleek Catalonië hier met andere Europese landen, die algemeen bekend staan als welvarend. Dit standpunt werd onderbouwd door het argument dat onderzoek uitwijst dat, in het huidige mondiale economische model, kleinere landen economisch meer competitief zijn dan grotere landen, wegens hun capaciteit om zich gemakkelijker aan te passen aan een veranderende wereld en zich te verplaatsen op internationale markten. Vervolgens werden enkele demografische en territoriale gegevens over Catalonië uiteengezet, die duiden op een gemiddelde bevolkingsomvang en een kleine geografische omvang. Verder illustreerde de partij aan de hand van bronnen van het Internationaal Monetair Fonds de stelling dat geografisch kleine landen meer competitief zijn dan grote landen.⁴⁴

Het verkiezingsprogramma stelde dat Catalonië steeds minder afhankelijk was van de Spaanse markt. Al sinds 2008 oversteeg de Catalaanse export aan de rest van de wereld al de export aan Spanje en in 2014 was 61,1% van de export gericht aan de rest van de wereld, terwijl slechts 39,9% van de Catalaanse export bestemd was voor de rest van Spanje.⁴⁵ Een ander argument ter ondersteuning van de levensvatbaarheid was dat het BBP van Catalonië anderhalf keer zo hoog was als het gemiddelde van alle Europese lidstaten. Ook vormde het BBP van Catalonië twintig procent van het Spaanse nationale BBP. Dit zijn slechts enkele van de vele argumenten die werden gegeven om de stelling dat Catalonië een levensvatbare economische entiteit zou zijn, te onderbouwen.

Opvallend aan deze argumentatie is dat opmerkelijk vaak aan andere Europese landen werd gerefereerd, om de Catalaanse economische situatie met andere Europese lidstaten te vergelijken: ofwel om te wijzen op overeenkomsten met andere welvarende landen in Europa, ofwel ter aanduiding van het (gunstige) Catalaanse percentage ten opzichte van het Europese gemiddelde. Aangezien Catalonië hier werd gepresenteerd als een staat die onafhankelijk van Spanje economisch zeer goed zou presteren, lijkt dit een bevestiging van het *viability* argument

⁴³ Verkiezingsprogramma Junts pel Sí, 5 september 2015, http://juntspelsi.s3.amazonaws.com/assets/150905_Programa_electoral_v1.pdf, 17.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Ibidem.

dat door Jolly is aangehaald.⁴⁶ Toch werd deze economische levensvatbaarheid van Catalonië door de partij niet omschreven als gevolg van Europese economische integratie. Ook volgt dit niet uit haar argumentatie. Het standpunt diende vooral om de economische afhankelijkheid van Spanje te ontkennen de relatieve welvarendheid van Catalonië aan te tonen, zonder dat deze onafhankelijkheid werd toegeschreven aan (meer) economische integratie op Europees niveau. Hieruit volgt dat het *viability* argument weliswaar dient als argument voor het regionalistische streven, maar niet per se een pro-Europese positionering impliceert.

Tijdens een conferentie op 5 maart 2017 sprak de voormalige Catalaanse president Artur Mas over de positie van de regering, gevormd door politici van Junts pel Sí ten aanzien van de rol die Europa speelt in het Catalaanse onafhankelijkheidsproces. De conferentie, genaamd ‘The future shape of Europe: Accessions and Secessions’, vond plaats op de John F. Kennedy School aan de Universiteit van Harvard. Het publiek dat aanwezig was bij deze conferentie bestond vermoedelijk grotendeels uit studenten, aangezien het een academisch debat betrof en het tevens door studenten was georganiseerd.⁴⁷ Over het aantal aanwezigen is geen informatie beschikbaar, maar wel blijkt uit informatie op de website dat deze conferentie jaarlijks wordt gehouden, waarbij verschillende internationale diplomaten en professoren enkele actuele vraagstukken betreffende de Europese Unie bespreken.⁴⁸ Op de datum van de conferentie was Mas reeds een jaar geleden afgetreden als president, op aandringen van de CUP die dit had geëist in ruil voor politieke samenwerking.⁴⁹ Desalniettemin sprak Mas op deze conferentie, aangezien hij zich tijdens zijn regeerperiode (2010-2016) had uitgesproken als sterk voorstander van een Catalaanse afscheiding van Spanje.

Tijdens de conferentie benadrukte Mas de huidige mondiale economische globalisering. Hij plaatste de oorsprong van deze ontwikkeling in de *pax americana* sinds 1945. De globalisering heeft vooral plaatsgevonden, aldus Mas, dankzij het leiderschap van Noord-Amerika: hierdoor hebben kleine naties toegang gekregen tot de markt. Hierna benadrukte Mas dat Catalonië een van deze kleine naties is, hetgeen hij beargumenteerde door te wijzen op het Catalaanse aandeel van het BBP, de export en de import in de Spaanse economie. Hieruit volgt,

⁴⁶ Jolly, ‘The Europhile Fringe?’, 110.

⁴⁷ Generalitat de Catalunya, ‘President Mas: “Catalunya està preparada per participar en les institucions multilaterals i ser un aliat per afrontar els reptes globals”’, 5 maart 2017, http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/299251/ca/president-mas-catalunya-preparada-participar-institucions-multilaterals-aliat-afrontar-reptes-globals.do (2 januari 2018).

⁴⁸ Website The European Conference 2018, https://www.europeanconference.org/?attachment_id=362 (15 januari 2018).

⁴⁹ Redactie La Vanguardia, ‘Texto íntegro del acuerdo de Junts pel Sí y la CUP’, *La Vanguardia*, 9 januari 2016, <http://www.lavanguardia.com/politica/20160109/301292532608/acuerdo-junts-pel-si-cup.html> (2 januari 2018)

zo stelde Mas, dat “wij Catalanen kunnen dromen van onze eigen staat, aangezien wij Spanje niet nodig hebben om toegang te hebben tot de markten”.

Uit het verkiezingsprogramma en de toespraak van Mas blijkt derhalve dat Junts pel Sí weliswaar het *viability* argument gebruikte om haar separatistische doelen te ondersteunen, maar zij schreef deze levensvatbaarheid van Catalonië als onafhankelijke economische regio niet toe aan economische integratie op Europees niveau. De cijfers die de partij aanvoerde ter illustratie van haar positie, duiden niet op een invloed van Europese economische (harmonisatie-)maatregelen op de Catalaanse economische situatie. Wel werd de invloed van globalisering sinds 1945 besproken, maar werd in plaats van de EU, Noord-Amerika als voornaamste actor aangehaald, zelfs op een conferentie waarvan het overkoepelende thema Europa was. Deze nadruk op Noord-Amerika kan worden verklaard door de locatie van de conferentie (die in Noord-Amerika plaatsvond, en het publiek dan ook waarschijnlijk voornamelijk bestond uit Amerikanen). Wel blijkt uit de argumentatie van Junts pel Sí dat Europa werd ingezet als referentiekader om Catalonië enerzijds te vergelijken met andere welvarende Europese landen, anderzijds om de voorspoedige economische positie te contrasteren met minder welvarende lidstaten. Het *viability* argument blijkt een belangrijk argument om het separatistische doel te legitimeren. Uit de argumentatie volgt tevens dat de partij zich bewust was van de internationale economische globalisering en de mogelijkheden die haar hierdoor werden geboden. Het is dan ook aannemelijk dat de partij het Europese ideaal van een geïntegreerde economie steunde. Aangezien er geen indicaties zijn dat de partij sceptisch was over het huidige of toekomstige optreden van de EU ten aanzien van economische integratie, volgt hieruit dat de positie van Junts pel Sí ten aanzien van Europese economische integratie de positie was van Euroenthousiast.

1.3 De positionering van Junts pel Sí ten aanzien van Europese politieke integratie

Op 18 september 2017 vond er in Praag een conferentie plaats, getiteld ‘Building Europe through Democratic Processes’ en georganiseerd door Europeum (in samenwerking met de Catalaanse overheid), over de uitdagingen voor de democratie waar Europa mee werd geconfronteerd.⁵⁰ Europeum is een think tank (gevestigd in Tsjechië) die onderzoek doet naar Europese integratie en publieke evenementen organiseert over Europees beleidsvorming.⁵¹ Bij deze conferentie waren zowel diplomaten als academici en journalisten aanwezig, maar over de precieze samenstelling en nationaliteiten van de aanwezigen is helaas geen informatie te vinden.

Raül Romeva, sinds 2016 Minister van Buitenlandse Zaken, Institutionele Relaties en Transparantie van de Catalaanse Generalitat (regering), benutte deze kans om het geplande referendum over zelfbeschikking aan te stippen.⁵² Romeva was van 2004 tot 2014 Europarlementariër.⁵³ Zoals vermeld was Romeva sinds 2015 bovendien lijsttrekker van Junts pel Sí. Tijdens de conferentie stelde Romeva dat Europa zich in een cruciaal moment bevond, waardoor het van belang was dat Europa een manier zou vinden om naar (de belangen van) haar burgers te luisteren. Daaraan voegde hij toe dat “als Europa zich over de hele wereld kan promoten als een inclusieve gemeenschap die mensenrechten respecteert, zij niet kan twijfelen op het moment dat deze waarden in de praktijk worden gebracht”. Het referendum van 1 oktober 2017 omschreef Romeva als een “verzoek van de Europese burgers die simpelweg willen stemmen om over hun toekomst te beslissen”. Deze kritische ondertoon over het functioneren van het huidige Europa is ook in eerdere uitspraken van Romeva te herkennen. Zo stelde hij reeds in een interview met de krant *El Punt Avui* in 2013 dat Europa “imperfect en nog niet af” is, “met veel gebreken (...) omdat de staten nog te veel controle hebben”.⁵⁴

⁵⁰ Website Europeum, ‘REPORT: Building Europe through Democratic Processes’ (versie 21 september 2017), <http://europeum.org/en/articles/detail/1580/report-building-europe-through-democratic-processes> (15 januari 2018).

⁵¹ Website Europeum, ‘About us’, <http://europeum.org/en/about-us/> (15 januari 2018).

⁵² Generalitat de Catalunya, ‘Romeva: “La resposta davant les demandes democràtiques dels catalans configurarà el futur del conjunt d’Europa”’, 18 september 2017, http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/303276/ca/romevaresposta-demandes-democraticues-catalans-configurara-futur-conjunt-deuropa.do (2 december 2017).

⁵³ Redactie ARA (15 juli 2015), ‘Raül Romeva, un home fet a Europa i amb una trajectòria dedicada a la pau’, *Ara.cat*, 15 juli 2015, https://www.ara.cat/politica/Raul-Romeva-Europa-fermdefensor_0_1394260701.html (2 december 2017).

⁵⁴ Redactie *El Punt Avui*, “‘Algú pensa que Londres o Berlín ens ajudaran?’”, *El Punt Avui*, 29 augustus 2013, <http://www.elpuntavui.cat/article/3-politica/17politica/673283-algu-pensa-que-londres-o-berlin-ens-ajudaran.html> (4 december 2017) [eigen vertaling].

Op 29 september 2017 waarschuwde Romeva er tijdens een persconferentie voor dat “het ontnemen van de mogelijkheid voor de Catalanen om zich uit te spreken, vraagtekens plaatst bij de democratische kwaliteit van de Spaanse staat en, op hetzelfde moment, de eenheid van Europa bedreigt”.⁵⁵ Opmerkelijk is dat Romeva niet zelden sprak over ‘Europese burgers’ in plaats van Catalaanse burgers. Op 25 september 2017 benadrukte Romeva, tijdens een conferentie op de Universit  Science Po te Parijs, dat “we praten over de rechten van 7,5 miljoen Europese burgers”.⁵⁶ De Spaanse ambassade in Parijs had tevergeefs gepoogd deze conferentie te verbieden.⁵⁷ Een verklaring voor deze formulering van Romeva is dan ook dat hij poogt de band tussen Catalanen en andere Europese burgers te benadrukken, om zo het begrip en sentiment bij niet-Catalaanse aanwezigen te versterken.

Uit het verkiezingsprogramma, gericht aan de Catalaanse potentiële kiezers, blijkt ook een sterke wil om deel te blijven uitmaken van de EU.⁵⁸ De president van de Europese Commissies stelde de dag na het referendum van 1 oktober 2017 dat de Commissie van oordeel was dat, indien er een referendum zou plaatsvinden dat binnen de kaders van de Spaanse grondwet zou zijn toegestaan, het grondgebied dat zich afscheidt van Spanje uit de EU zou treden.⁵⁹ Het verkiezingsprogramma van Junts pel S  uit 2015 lijkt deze uitkomst al te verdisconteren: zij stelde dat “wanneer het proces van het creëren van de onafhankelijke Staat eenmaal in gang is gezet, het nodig zal zijn om de diplomatie en de onderhandelingen te intensiveren, om internationale erkenning van staten te krijgen, evenals de incorporatie van Catalonië in de EU en in internationale organen”.⁶⁰

Tijdens de eerdergenoemde conferentie op de Harvard Kennedy School beschreef Mas de Catalaanse separatistische beweging expliciet als “zeer pro-Europees”. Hij gaf aan dat “wij (waarbij hij refereert aan de Catalaanse separatisten in het algemeen, maar ook aan zijn eigen partij) bereid zijn om soevereiniteit aan Europa af te staan en wij zouden graag helpen om een

⁵⁵ Generalitat de Catalunya, ‘5,3 millions de catalans estan cridats a votar l’1 de octubre en els m s de 2.000 col·legis electorals que obriran a Catalunya’, 29 september 2017, http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/303446/ca/5-3-milionscatalans-cridats-votar-11-doctubre-2-000-collegis-electorals-obriran-catalunya.do (4 december 2017).

⁵⁶ Generalitat de Catalunya, ‘Romeva: “L’1-O s’haura d’elegir: democr cia o repressi ”, 25 september 2017, http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/303368/ca/romeva-11-shaura-delegirdemocracia-repressio.do (4 december 2017).

⁵⁷ Redactie La Vanguardia, ‘L’ambaixada espanyola a París pressiona per cancel·lar la conferència de Romeva a Sciences Po’, *La Vanguardia*, 25 september 2017, <http://www.lavanguardia.com/vida/20170925/431563489955/lambaixada-espanyola-a-paris-pressiona-per-cancellar-la-conferencia-de-romeva-a-sciences-po.html> (15 januari 2018).

⁵⁸ Verkiezingsprogramma Junts pel S , 5 september 2015, 34.

⁵⁹ Europese Commissie STATEMENT/17/3626, ‘Statement on the events in Catalonia’, 2 oktober 2017, http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-3626_en.htm (9 januari 2018).

⁶⁰ Verkiezingsprogramma Junts pel S , 5 september 2015, 34.

Europa te bouwen met een verbeterde democratische verantwoordelijkheid”.⁶¹ Met deze visie wilde Mas zijn partij presenteren als een partij die niet slechts profiteert van Europa, maar ook de verantwoordelijkheid neemt om in Europa te investeren. De ‘verbetering’ lijkt volgens Junts pel Sí vooral te bestaan uit een verdere democratisering: deze nadruk op democratisering is te begrijpen in het licht van verscheidene pogingen om de Catalaanse burgers een mogelijkheid te bieden zich uit te spreken over onafhankelijkheid in een referendum, die door de nationale regering zijn tegengewerkt.⁶² Hieruit blijkt dat Junts pel Sí een gematigd tot sterk voorstander was van Europese politieke integratie. Naar het model van Kopecký en Mudde bevond zij zich tussen een Euroenthousiast en een Euroscepticus: zij stond immers achter de idealen die ten grondslag liggen aan politieke integratie, maar oordeelde dat het huidige beleid van de EU niet voldeed aan deze idealen. Zij was echter niet Eurosceptisch te noemen, aangezien zij niet tegen de EU als zodanig was, maar stelde dat de Unie (nog) niet democratisch genoeg is. Zij wilde niet slechts dat Catalonië deel bleef uitmaken van de EU, maar wilde zich tevens verbinden tot het verbeteren ervan, ook indien dit vergde dat bepaalde bevoegdheden naar Europees niveau zouden verschuiven.

1.4 De positionering van Junts pel Sí ten aanzien van het Europese vluchtelingenbeleid

Aan het einde van het verkiezingsprogramma van 2015 werden maatregelen gepresenteerd om een ‘opvangende’ staat te zijn, bijvoorbeeld het uitvaardigen van een Catalaanse vreemdelingenwet.⁶³ Volgens Junts pel Sí bestond de fundamentele uitdaging uit “het creëren van een samenleving, gevormd uit de diversiteit en de moeilijke omstandigheden waarin immigranten aankomen (...), middenin de obstakels die de huidige wetgeving met zich meebrengt”.⁶⁴ In het verkiezingsprogramma werd het opvangen van vluchtelingen omschreven als noodzakelijk, maar het werd niet gepresenteerd als een Europees probleem dat een communautaire oplossing vergde. Deze Eurofiele toon blijkt echter wel uit uitspraken van politici van Junts pel Sí. Zo stelde Raül Romeva tijdens een openbare partijbijeenkomst van

⁶¹ Generalitat de Catalunya, ‘President Mas: “Catalunya està preparada per participar en les institucions multilaterals i ser un aliat per afrontar els reptes globals”’, 5 maart 2017, http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/299251/ca/president-mas-catalunya-preparada-participar-institucions-multilaterals-aliat-afrontar-reptes-globals.do (2 januari 2018).

⁶² Montserrat Guibernau, ‘Secessionism in Catalonia: After Democracy’, *Ethnopolitics* 12 (2013) 4, 368-393, aldaar 391.

⁶³ Verkiezingsprogramma Junts pel Sí, 5 september 2015, 121.

⁶⁴ *Ibidem* 120.

Junts pel Sí op 3 september 2015 dat het vluchtelingendrama een gebaar van een Europees compromis vergde⁶⁵: “het drama dat we nu meemaken, vereist dat we onze harten vanuit Europa openen en een gebaar van gastvrijheid (...) maken.”

Op 3 mei 2016 werd in het Catalaanse parlement een motie van Junts pel Sí aangenomen. Volgens deze motie moest de regering minimaal 4500 vluchtelingen opnemen in de komende twee jaar, zoals president Carles Puigdemont reeds aan de EU had voorgesteld. Hij had op 15 maart 2016 rechtstreeks een brief aan de Eurocommissaris van Immigratie (Dimitris Avramopoulos) gestuurd waarin hij aangaf diep ontzet te zijn over de humanitaire crisis die zich aan de poorten van Europa afspeelt, en Catalonië beschreef als gebied dat reeds eeuwenlang mensen uit andere culturen en landen opvangt.⁶⁶ Bij de motie van Junts pel Sí bleek ook dat zij de vluchtelingendeal tussen de EU en Turkije (maart 2016) verwierp. Zij oordeelde dat deze deal in strijd was met het internationale vreemdelingenrecht en mensenrechtenverdragen.⁶⁷ Ook betreurde Junts pel Sí dat de Europese top op 15 september 2015 niet had geresulteerd in een akkoord over de opvang van vluchtelingen.

Dit geeft blijk van een Eurosceptische houding: de oplossing voor de vluchtelingencrisis moest volgens Junts pel Sí immers wel op Europees niveau worden gezocht, maar de partij schaarde zich niet achter het destijdse vluchtelingenbeleid van de EU. De Eurosceptische positie van Junts pel Sí blijkt echter overwegend impliciet en subtiel: wellicht kan dit worden verklaard door de goede band die zij met de EU wilde onderhouden, teneinde een gunstige stellingname vanuit de EU ten aanzien van het Catalaanse separatisme te stimuleren.

Ook blijkt uit de retoriek van Junts pel Sí dat zij de passiviteit en nalatige houding van de nationale regering betreurde.⁶⁸ De partij leek dan ook de vluchtelingencrisis aan te grijpen als een voorbeeld dat het verschil in beleid tussen de Catalaanse en de Spaanse nationale regering goed illustreerde, waarbij Junts pel Sí Catalonië poogde te presenteren als vooruitstrevende natie, zoekend naar een rechtvaardige, communautaire oplossing.

⁶⁵ Website Junts pel Sí, ‘Raül Romeva: “El drama dels refugiats reclama un gest de compromís d’Europa’ (versie 3 september 2015), http://www.juntspelsi.cat/actualitat/raul-romeva-el-drama-dels-refugiats-reclama-un-gest-de-compromis-d-europa_29?locale=ca (2 januari 2018).

⁶⁶ Redactie El Diario, ‘Puigdemont ofereix a la Comissió Europea acollir 4.500 refugiats a Catalunya’, *El Diario*, 18 maart 2016, http://www.eldiario.es/catalunyaplural/politica/Puigdemont-Comissio-Europea-refugiats-Catalunya_0_495901345.html (4 januari 2018).

⁶⁷ Parlement van Catalonië, ‘Resolució 169/XI del Parlament de Catalunya, sobre l’acord entre la Unió Europea i Turquia amb relació als refugiats’, 26 mei 2016, <https://www.parlament.cat/getdocie/11002883> (2 januari 2018).

⁶⁸ Generalitat de Catalunya, ‘La Generalitat es mobilitza a favor de les persones refugiades’, 31 maart 2016, http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/291820/ca/generalitat-mobilitza-favor-persones-refugiades.do (2 januari 2018).

Al met al blijkt uit de bestudeerde bronnen een positie van gematigd voorstander (Euroscepticus) voor Europese integratie op het gebied van vluchtelingenbeleid. Hoewel Junts pel Sí niet alle concrete beslissingen van de EU steunde, toonde zij zich in haar standpunten en argumentatie sterk voorstander van een Europese, communautaire oplossing voor het vluchtelingenprobleem en was zij in haar beleid meer gericht op Europese dan op nationale samenwerking.

Hoofdstuk 2

De positie van de CUP ten aanzien van Europese integratie

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal in deelvraag 1, 2 en 3 respectievelijk de positie van de CUP ten aanzien van Europese economische integratie, Europese politieke integratie en het Europese vluchtelingenbeleid worden bestudeerd. De CUP behaalde bij de Catalaanse parlementsverkiezingen in september 2015 tien zetels. Samen met de grootste partij Junts pel Sí was zij de enige separatistische partij vertegenwoordigd in het parlement. De positie van de partij wordt bestudeerd aan de hand van de verkiezingsprogramma's van september 2015 en september 2017 aangevuld met uitspraken van enkele prominente partijvertegenwoordigers.

2.2 De positionering van de CUP ten aanzien van Europese economische integratie

In haar verkiezingsprogramma van 2015 noemde de CUP expliciet haar onwil om mee te blijven werken aan Europese economische besluiten. Zij stelde letterlijk 'hun schuld' niet te zullen betalen.⁶⁹ De CUP wilde breken met de Trojka (een samenwerkingsmandaat uit 2010, ingesteld tijdens de Europese staatsschuldencrisis), stoppen met de euro en de EU "ongehoorzamen".⁷⁰

Volgens Josep Manel Busqueta, verantwoordelijk voor het economische programma van de CUP, was de EU een last. Op 8 september 2015 zei hij in een programma op RAC1, de meest beluisterde radiozender in Catalonië: "de euro is tegenwoordig een bemoelial voor een economie zoals de onze. De EU is een mislukking op zichzelf."⁷¹ Ook Mireia Vehi, nummer acht op de kandidatenlijst, liet bij een openbare verkiezingsbijeenkomst op 13 september 2015

⁶⁹ 'El seu deute' kan verwijzen naar de schuld van Spanje of de schuld van andere Europese landen, dit werd niet verder toegelicht en bleek niet uit de context. Verkiezingsprogramma CUP, 5 september 2015, http://cup.cat/sites/default/files/programa_de_la_cup_crida_constituent_27s.pdf, 5.

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ Redactie E-Notícies, 'La CUP defensa la sortida de la Unió Europea i de l'OTAN', 8 september 2015, <http://politica.e-noticies.cat/la-cup-defensa-la-sortida-de-la-unio-europea-i-de-lotan-96796.html> (8 januari 2018).

in Barcelona weten te willen breken met de EU en de euro. Hiervoor voerde zij aan dat de EU een bedreiging was voor de populaire klassen en zij het leven van deze klassen van de bevolking niet garandeerde.⁷² “De CUP zal akkoord gaan met een vertrek uit de EU, om vervolgens een Europa van de volkeren te bouwen en om samen te werken met de Grieken, Italianen en Zuid-Europa,” stelde Vehi. Volgens haar legde Europa economische, politieke en sociale maatregelen op aan de volkeren, met name die in het Zuiden, die zeer zwaar waren voor de omstandigheden van de bevolking. Daarnaast wees ook Vehi op de wens om te breken met de Trojka, “waarin geld en grenzen prevaleren boven de mensen”.

Concluderend was de CUP een sterk tegenstander van Europese economische integratie. Deze positie blijkt duidelijk haar verkiezingsprogramma van 2015 en werd ook verkondigd door haar politici. De CUP keerde zich niet alleen tegen het huidige Europese economische beleid, maar de partij leek ook geen waarde te hechten aan de principes waarop dit beleid berustte. Het voornaamste argument voor deze Euroverwerperspositie was dat de EU economische besluiten oplegt aan Catalonië, die voor haar burgers - en dan voornamelijk de populaire klassen - zeer ongunstig waren. De partij liet haar antikapitalistische ideologie dan ook zwaarder wegen bij het bepalen van haar positie. Deze tegenstanderspositie past volgens het model van de *cleavage theory* niet bij een regionalistische partij, doch wel bij een extreemlinkse partij. Ook sluit deze positie aan bij de hypothese dat randpartijen tegenstander van Europese integratie zijn.

2.3 De positionering van de CUP ten aanzien van Europese politieke integratie

Dat de CUP geen deel wilde uitmaken van de EU noch de NAVO en zich bovendien keerde tegen de oprichting van een Europees leger, werd expliciet genoemd in haar verkiezingsprogramma van 2015.⁷³ Daarin stelde zij dat zij de EU, die slechts diende om de privileges van het kapitaal te garanderen en de belangen van de populaire klassen niet vertegenwoordigde, niet erkende. De partij wilde niet alleen geen supranationale bemoeienis vanuit de EU, maar stelde bovendien informatieve campagnes te zullen voeren over de zware effecten van het Europese beleid die op regionaal (Catalaans) niveau werden gevoeld, zoals het

⁷² Redactie El Mundo, ‘La CUP pide salir de la UE y del euro, además de no pagar la deuda’, 13 september 2015, <http://www.elmundo.es/cataluna/2015/09/13/55f5b983e2704ea9348b4586.html>, 8 januari 2018).

⁷³ Verkiezingsprogramma CUP, 5 september 2015, 13.

meebetalen aan de schuld en de ontkenning van sociale rechten.⁷⁴ Welke schuld en welke rechten hier werden bedoeld, bleef onbesproken. Hierdoor werd de negatieve positie ten aanzien van de EU en Europese integratie expliciet duidelijk, zonder dat deze inhoudelijk aan de hand van cijfers, vergelijkingen en voorbeelden werd onderbouwd. Aangezien het een verkiezingsprogramma betrof, waarvan de beoogde doelgroep potentiële kiezers waren, wilde de CUP wellicht haar negatieve visie zo expliciet mogelijk stellen zonder deze concreet te onderbouwen, om in te spelen het sentiment onder de lezers, zonder dat haar argumenten eenvoudig konden worden gedestilleerd (en dus mogelijk weerlegd). Daarnaast stelde de CUP in haar verkiezingsprogramma van 2015 te zullen werken aan “euromediterraanse” relaties van vrije volkeren.⁷⁵ Ook hier werden de betekenis en vormgeving van deze relaties verder niet toegelicht.

Twee jaar later bleek deze partijpositie onveranderd. Ook in het verkiezingsprogramma van 2017 stelde de CUP dat zij de EU niet erkende en toonde zij zich fel tegenstander van Europese politieke integratie.⁷⁶ Hoewel de argumenten waarop deze positie rustte, niet duidelijk uit de verkiezingsprogramma's bleken, was duidelijk dat de CUP zich keerde tegen het *top down*-karakter van de EU, aangezien zij wel bereid was om op Zuid-Europees niveau (op kleinere schaal) samen te werken tussen volkeren. Het feit dat samenwerking met mediterrane gebieden wel was gewenst, maar de CUP niet met de rest van de huidige Europese lidstaten wilde samenwerken, vloeit wellicht voort uit de angst voor economische concurrentie of (arbeids-)immigratie, in lijn met de tegenstandershypothese die Jolly heeft geformuleerd.⁷⁷ Dit is slechts een mogelijke verklaring, aangezien uit de argumentatie van de partij zelf niet duidelijk wordt hoe een dergelijk mediterrane politiek verbond zou worden vormgegeven.

Al met al was de positionering van de CUP ten aanzien van Europese politieke integratie te typeren als sterk tegenstander: volgens het model van Kopecký en Mudde was de CUP immers een Euroverwerper, die noch de achterliggende waarden van een communautair politiek beleid aanvaardde, noch akkoord ging met het huidige of vermoedelijke toekomstige beleid van de EU ten aanzien van politieke integratie. Deze positionering sluit aan bij de hypothese ten aanzien van het onderscheid tussen mainstream- en randpartijen, maar druist in tegen de voorspelling van de *cleavage theory* dat regionalistische partijen gematigd

⁷⁴ Ibidem 13-14.

⁷⁵ Ibidem 13.

⁷⁶ Verkiezingsprogramma CUP, 21 december 2017, <http://cup.cat/sites/default/files/programaelectoralcup21d.pdf>, 71.

⁷⁷ Jolly, ‘The Europhile Fringe?’, 112.

voorstander zijn van Europese politieke integratie.⁷⁸ Wel sluit deze negatieve houding jegens een supranationale autoriteit aan bij de hypothese van Van Houten, aangezien het gaat om besluitvorming van bovenaf die volgens de CUP niet gunstig was voor de regionale bevolking.⁷⁹

2.4 De positionering van de CUP ten aanzien van het Europese vluchtelingenbeleid

Zowel uit het verkiezingsprogramma van 2015 als dat van 2017 bleek dat het immigratiebeleid dat de CUP nastreefde, sterk was gebaseerd op gelijkwaardigheid van alle mensen.⁸⁰ Zo moesten de talen die de immigranten spraken een plek krijgen in de samenleving (via onderwijs en communicatiemiddelen) en moesten fascistische en racistische uitlatingen en praktijken worden bestreden, want deze leidden tot sociale segregatie.⁸¹

De CUP stelde in het verkiezingsprogramma van 2017 dat het essentieel was om te stoppen met de Europese migratiepolitiek om de gelijkheid van rechten te beschermen. Aldus de CUP was het Europese beleid immers gebaseerd op vervolging, identificatie en vrijheidsberoving.⁸² Een opvallende gebeurtenis was in juli 2016, toen de CUP enkele amendementen voorstelde op een wetsvoorstel van Junts pel Sí over de opvang van vluchtelingen: volgens Junts pel Sí gaf deze daad blijk van verraad door de CUP, aangezien deze laatste partij geen volledige steun had getoond voor het beleid van Junts pel Sí. Rosa Usach, woordvoerder van de CUP, stelde daarop dat het wetsvoorstel van Junts pel Sí meer ‘inclusief’ moest zijn en minder referenties aan Europa diende te bevatten.⁸³

De oplossing voor het vluchtelingenprobleem diende volgens de CUP dan ook niet op Europees niveau te worden gezocht. Een communautaire aanpak was volgens deze partij louter complex en beschermde de gelijke waarborg van mensenrechten niet. De EU was dan ook niet slechts overbodig, maar zelfs een obstakel voor een rechtvaardig beleid. Hieruit volgt dat de CUP sterk tegenstander was van het Europese vluchtelingenbeleid, of Euroverwerper volgens het model van Kopecký en Mudde: de CUP gaf aan dat zij de onrechtvaardige beginselen die

⁷⁸ Marks, Wilson en Ray, ‘National Political Parties and European Integration’, 587.

⁷⁹ Van Houten, ‘Globalization and Demands for Regional Autonomy in Europe’, 113-118.

⁸⁰ Verkiezingsprogramma CUP, 5 september 2015, 5; Verkiezingsprogramma CUP, 21 december 2017, 61.

⁸¹ Verkiezingsprogramma CUP, 5 september 2015, 18 en 43.

⁸² Verkiezingsprogramma CUP, 21 december 2017, 61.

⁸³ Lúdia Arderiu, ‘Junts pel Sí es queixa de la traïció de la CUP en la Comissió d’Afers Socials’, 21 juli 2016, *El Progrés* (12 januari 2018), 1.

haars inziens ten grondslag lagen aan het Europese beleid, niet deelde. Deze positie van sterk tegenstander sluit aan bij de hypothese van Van Houten dat Europees beleid door regionalistische partijen wordt ervaren als bemoeienis van nog een autoriteit van bovenaf.⁸⁴ Deze positie is echter in strijd met de hypothese dat regionalistische partijen tegenstander zijn van Europese integratie uit hoofde van vrees voor culturele diversiteit⁸⁵: de maatregelen die de CUP in haar verkiezingsprogramma noemde, dienden immers ter bevordering van de culturele diversiteit onder de bevolking.

⁸⁴ Van Houten, 'Globalization and Demands for Regional Autonomy in Europe', 113-118.

⁸⁵ Jolly, 'The Europhile Fringe?', 112.

Conclusie

Voorgaande onderzoeken naar de positie van regionalistische partijen ten aanzien van Europese integratie berustten op de aanname dat de verschillen tussen deze partijen door hun regionalistische aard niet in de weg zouden staan aan een algemene conclusie over de positionering van regionalistische partijen. Ofschoon het doen van een uitspraak over regionalistische partijen tevens het doel van dit onderzoek is geweest, blijkt – juist op grond van de individuele partijposities - een dergelijke unanieme positionering onmogelijk. De mainstreampartij Junts pel Sí bleek ten aanzien van de drie bestudeerde aspecten van Europese integratie een gematigd tot sterk voorstander van Europese integratie: wat betreft economische integratie was zij een Euroenthousiast, ten aanzien van het Europese vluchtelingenbeleid was haar houding Eurosceptisch en haar positie ten aanzien van politieke integratie lag tussen Euroenthousiast en Eurosceptisch in. De CUP, daarentegen, bleek ten aanzien van Europese integratie een sterk tegenstander (Euroverwerper), zowel op het terrein van economische integratie, politieke integratie en vluchtelingenbeleid.

Door de onderlinge verschillen tussen deze partijen heeft deze analyse van verkiezingsprogramma's en uitspraken van politici op de diversiteit in de regionalistische beweging geduid. Het voornaamste verschil dat in dit onderzoek is belicht, is het verschil tussen mainstream- en randpartijen. Wellicht is dit de verklaring voor het onderscheid in de posities ten aanzien van Europese integratie, maar dit kan op grond van dit onderzoek niet worden geconcludeerd. De positie van Euroverwerper van de CUP kan immers ook (onder andere) gebaseerd zijn op haar extreemlinkse ideologie.⁸⁶ Wel kan op grond van dit onderzoek worden geconcludeerd dat regionalistische partijen noch per definitie voorstander, noch tegenstander van Europese integratie zijn. Dit sluit aan bij hetgeen Gómez-Reino stelt, namelijk dat er geen unanieme positie van regionalistische partijen is aan te duiden.⁸⁷ Door het gebruik van een vernieuwende, kwalitatieve methode is wel gebleken dat de argumenten die ten grondslag liggen aan de voorstanders- en tegenstandershypothese, in mindere of meerdere mate door beide partijen in hun verkiezingsprogramma's en toespraken worden gebruikt ter ondersteuning van hun posities. In feite is in dit onderzoek dan ook geen hypothese ontkracht, maar veeleer een impliciete aanname ontmaskerd: zowel de voorstanders- als de

⁸⁶ Hoewel dit tevens een van de criteria vormt op grond waarvan een partij als randpartij wordt aangemerkt.

⁸⁷ Gómez-Reino, 'European Integration and an Alternative Party Family', 127.

tegenstandershypothese ging immers uit van een unanieme positie van de regionalistische partijfamilie.

De casus laat zien dat het gemeenschappelijke streven naar een onafhankelijke staat een voldoende reden vormt tot politieke samenwerking tussen een mainstream- en een randpartij. In 2015 waren Junts pel Sí en de CUP de enige separatistische partijen in het Catalaanse parlement. Op grond van deze regionalistische aard hebben deze partijen een pact gesloten, waardoor een randpartij gedeeltelijke zeggenschap kreeg in het regeringsbeleid. Hoofdstuk twee heeft aangetoond dat een regionalistische partij sterk tegenstander kan zijn van Europese integratie: hieruit volgt dat een randpartij met een negatieve houding ten aanzien van Europese integratie door een dergelijk pact een mate van invloed krijgt op het regeringsbeleid. Door dit negatieve geluid ten aanzien van de EU zou ten eerste het proces van Europese integratie kunnen worden afgeremd. Ten tweede heeft een regionalistische randpartij (Euroverwerper) door deze samenwerking wellicht meer kans om de publieke opinie te beïnvloeden: een onafhankelijk Catalonië zou zich niet zonder meer positioneren als voorstander van Europese integratie, wanneer de CUP aantoont dat de toekomst van Catalonië ook buiten de EU kan liggen. Indien deze meer Eurosceptische boodschap van Catalaanse separatisten naar andere separatistische bewegingen in Europa verspreidt, kan dit gevolgen hebben voor de mate waarin separatistische bewegingen van de EU afhankelijk zijn. Deze afhankelijkheid werd tot nu toe impliciet verondersteld, maar neemt mogelijk af indien deze bewegingen niet langer onderdeel wensen uit te maken van de EU.

Deze mogelijke gevolgen zijn slechts speculaties en derhalve zeer voorzichtig geformuleerd. Ze zijn echter het bestuderen waard, in een tijdperk waarin de roep om een ‘Europa van de Regio’s’ toeneemt.⁸⁸ Zo zouden de posities van twee mainstreampartijen of randpartijen ten aanzien van Europese integratie kunnen worden vergeleken, om zo de rol van dit onderscheid te verduidelijken. Hierbij is een kwalitatieve analyse van verkiezingsprogramma’s de aangewezen methode. Het aanvullen van deze programma’s met publieke toespraken van politici biedt de mogelijkheid de argumentatie nader uit te diepen, maar maakt ook de vergelijking tussen twee partijen meer complex, daar de verschillende sprekers en contexten van de uitspraken ook dienen te worden meegewogen in de analyse voor een genuanceerd beeld van de partijpositie. Een andere suggestie voor verder onderzoek is een kwantitatief onderzoek (bijvoorbeeld aan de hand van surveys) naar de mening van Catalaanse separatisten ten aanzien van Europese integratie in de periode 2015-2017, vergeleken met de

⁸⁸ Bieri, ‘Separatism in the EU’, 1-4.

periode voorafgaand aan het pact tussen Junts pel Sí en de CUP, om zo te bepalen of dit pact de (over het algemeen Eurofiele) toon van de separatistische beweging heeft beïnvloed.

Dit onderzoek heeft aangetoond dat algemene uitspraken over de regionalistische partijfamilie onvoldoende rekening houden met verschillen tussen partijen binnen dezelfde familie. Partijen worden opgedeeld in partijfamilies in een inzichtelijk model, waarbij ten behoeve van de inzichtelijkheid nuances worden weggelaten. Wellicht raakt men hier het onvermogen van de onderzoeker om de werkelijkheid in wetenschappelijke bewoordingen te vatten.

Bibliografie

Primaire bronnen op chronologische volgorde:

Verkiezingsprogramma's:

Verkiezingsprogramma CUP, 5 september 2015,
http://cup.cat/sites/default/files/programa_de_la_cup_crida_constituent_27s.pdf.

Verkiezingsprogramma Junts pel Sí, 5 september 2015,
http://juntspelsi.s3.amazonaws.com/assets/150905_Programa_electoral_v1.pdf.

Verkiezingsprogramma CUP, 21 december 2017,
<http://cup.cat/sites/default/files/programaelectoralcup21d.pdf>.

Uitspraken van politici:

Generalitat de Catalunya, 'Conseller Romeva: "Estem preparats per rebre refugiats"',
15 maart 2016,
http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/291498/ca/conseller-romeva-preparats-rebre-refugiats.do.

Generalitat de Catalunya, 'La Generalitat es mobilitza a favor de les persones
refugiades', 31 maart 2016,
http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/291820/ca/generalitat-mobilitza-favor-persones-refugiades.do.

Parlament van Catalonië, 'Resolució 169/XI del Parlament de Catalunya, sobre l'acord
entre la Unió Europea i Turquia amb relació als refugiats', 26 mei 2016,
<https://www.parlament.cat/getdocie/11002883>.

Generalitat de Catalunya, 'President Mas: "Catalunya està preparada per participar en
les institucions multilaterals i ser un aliat per afrontar els reptes globals"', 5 maart 2017,
http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/299251/ca/president-mas-catalunya-preparada-participar-institucions-multilaterals-aliat-afrontar-reptes-globals.do.

Generalitat de Catalunya, 'Romeva: "La resposta davant les demandes democràtiques
dels catalans configurarà el futur del conjunt d'Europa"', 18 september 2017,
http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/303276/ca/romeva-resposta-demandes-democraticues-catalans-configurara-futur-conjunt-deuropa.do.

Generalitat de Catalunya, 'Romeva: "L'1-O s'haurà d'elegir: democràcia o repressió",
25 september 2017,
http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/303368/ca/romeva-11-shaura-delegirdemocracia-repressio.do.

Generalitat de Catalunya, '5,3 millions de catalans estan cridats a votar l'1 de octubre en els més de 2.000 col·legis electorals que obriran a Catalunya', 29 september 2017, http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/303446/ca/5-3-milionscatalans-cridats-votar-11-doctubre-2-000-collegis-electorals-obriran-catalunya.do.

Boeken:

De Winter, Lieven en Huri Türsan, *Regionalist Parties in Western Europe* (Londen 1998).

Urwin, Derek W., *The Community of Europe: A History of European Integration since 1945* (New York 1995).

Hoofdstukken uit boeken:

Gómez-Reino, Margarita, 'European Integration and an Alternative Party Family', in: Andrew C. Gould en Anthony M. Messina, *Europe's Contending Identities: Supranationalism, Ethnoregionalism, Religion, and New Nationalism* (Cambridge 2014) 118-138.

Van Houten, Pieter, 'Globalization and Demands for Regional Autonomy in Europe', in: Miles Kahler en David A. Lake (red.), *Governance in a Global Economy* (Princeton 2003) 110-135.

Artikelen in tijdschriften:

Bieri, Matthias, 'Separatism in the EU', *CSS Analyses in Security Policy* 160 (2014), 1-4.

Guibernau, Montserrat, 'Secessionism in Catalonia: After Democracy', *Ethnopolitics* 12 (2013) 4, 368-393.

Jolly, Seth Kincaid, 'The Europhile Fringe? Regionalist Party Support for European Integration', *European Union Politics* 8 (2007) 1, 109-130.

Kopecký, Petr en Cas Mudde, 'The Two Sides of Euroscepticism. Party Positions on European Integration in East Central Europe', *European Union Politics* 3 (2002) 3, 297-326.

Korsten, Arno F.A., 'Framing' in de politiek. Over politiek als taalstrijd', 24 maart 2013, 1-42.

Marks, Gary, Carole J. Wilson en Leonard Ray, 'National Political Parties and European Integration', *American Journal of Political Science* 46 (2002) 3, 585-594.

Marks, Gary en Carole J. Wilson, 'The Past in the Present: A Cleavage Theory of Party Response to European Integration', *British Journal of Political Science* 30 (2000), 433-459.

Pallarés, Francesc, José Ramon Montero en Francisco José Llera, 'Non State-wide Parties in Spain: An Attitudinal Study of Nationalism and Regionalism', *The Journal of Federalism* 27 (1997) 4, 135-170.

Rooduijn, Matthijs, Sarah L. de Lange en Wouter van der Brug, 'Een populistische tijdsgeest? Discursieve reacties op het succes van populistische partijen in West-Europa', *Sociologie* 8 (2012) 1, 152-172.

Taggart, Paul, 'A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary Western European party systems', *European Journal of Political Research* 33 (1998), 363-388.

Krantenartikelen en artikelen van persbureaus (op chronologische volgorde):

Redactie El Punt Avui, "'Algú pensa que Londres o Berlín ens ajudaran?'" , *El Punt Avui*, 29 augustus 2013, <http://www.elpuntavui.cat/article/3-politica/17politica/673283-algu-pensa-que-londres-o-berlin-ens-ajudaran.html>.

Redactie ARA, 'Raül Romeva, un home fet a Europa i amb una trajectòria dedicada a la pau', *Ara.cat*, 15 juli 2015, https://www.ara.cat/politica/Raul-Romeva-Europa-fermdefensor_0_1394260701.html.

Redactie E-Notícies, 'La CUP defensa la sortida de la Unió Europea i de l'OTAN', 8 september 2015, <http://politica.e-noticies.cat/la-cup-defensa-la-sortida-de-la-unio-europea-i-de-lotan-96796.html>.

Redactie El Mundo, 'La CUP pide salir de la UE y del euro, además de no pagar la deuda', 13 september 2015, <http://www.elmundo.es/cataluna/2015/09/13/55f5b983e2704ea9348b4586.html>.

Liste, Ana González, 'La CUP admite la derrota en el plebiscito y rechaza a Mas', *El País*, 28 september 2015, https://elpais.com/ccaa/2015/09/27/catalunya/1443368794_097466.html.

Redactie La Vanguardia, 'Texto íntegro del acuerdo de Junts pel Sí y la CUP', *La Vanguardia*, 9 januari 2016, <http://www.lavanguardia.com/politica/20160109/301292532608/acuerdo-junts-pel-si-cup.html>

Redactie El Diario, 'Puigdemont ofereix a la Comissió Europea acollir 4.500 refugiats a Catalunya', *El Diario*, 18 maart 2016, http://www.eldiario.es/catalunyaplural/politica/Puigdemont-Comissio-Europea-refugiats-Catalunya_0_495901345.html.

Arderiu, Lúdia, 'Junts pel Sí es queixa de la traïció de la CUP en la Comissió d'Afers Socials', 21 juli 2016, *El Progrés*.

Pérez, Fernando J., 'El Tribunal Constitucional suspende la ley de ruptura catalana', *El País*, 21 september 2017, https://politica.elpais.com/politica/2017/09/12/actualidad/1505202469_540716.html.

Redactie La Vanguardia, 'L'ambaixada espanyola a París pressiona per cancel·lar la conferència de Romeva a Sciences Po', *La Vanguardia*, 25 september 2017, <http://www.lavanguardia.com/vida/20170925/431563489955/lambaixada-espanyola-a-paris-pressiona-per-cancellar-la-conferencia-de-romeva-a-sciences-po.html>.

Pagan, Isabel Garcia, 'Catalunya afronta la prueba del 1-O', *La Vanguardia*, 1 oktober 2017, <http://www.lavanguardia.com/politica/20171001/431684494516/catalunya-afronta-1o-independentismo-votacion-masiva.html>.

Europese Commissie STATEMENT/17/3626, 'Statement on the events in Catalonia', 2 oktober 2017, http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-3626_en.htm.

Oms, Javier, Héctor Marín en Fernando Lázaro, 'Policías y guardias realizan cargas ante la pasividad de los Mossos y dejan más de 893 heridos el 1-O', *El Mundo*, 2 oktober 2017, <http://www.elmundo.es/cataluna/2017/10/01/59d09dc1e2704eaa7d8b45ae.html>.

Barry, Ellen, 'Catalans Who Did Not Vote (More Than Half) Ask: What Now?', *The New York Times*, 3 oktober 2017, <https://www.nytimes.com/2017/10/03/world/europe/catalonia-independence-referendum.html>.

Redactie NOS, "'Spaans politiegeweld in Catalonië was excessief'", *NOS*, 12 oktober 2017, <https://nos.nl/artikel/2197617-spaans-politiegeweld-in-catalonie-was-excessief.html>.

Basteiro, Daniel, 'El soberanismo, sin su "lista de país": Junqueras se desentiende de Puigdemont', *El Español*, 7 november 2017, https://www.elespanol.com/espana/20171106/259975043_0.html.

Redactie El País, 'Consulta los resultados de las elecciones catalanas 2017', *El País*, 21 december 2017, https://elpais.com/ccaa/2017/12/21/catalunya/1513889253_907059.html.

Rubio, Cristina, 'Carles Puigdemont (JxCat): "La república catalana ha ganado a la monarquía del 155"', *El Mundo*, 22 december 2017, <http://www.elmundo.es/cataluna/2017/12/21/5a3c0696e5fdeacf108b45b8.html>.

Overige websites:

Gonzalo, Carlos, ‘El perfil ideológico de los medios de prensa españoles’ (versie 3 maart 2016), <http://www.carlosgonzalo.es/el-perfil-ideologico-de-los-medios-de-prensa-espanoles/>.

Human Rights Watch, ‘Spain: Police Used Excessive Force in Catalonia’ (versie 12 oktober 2017), <https://www.hrw.org/news/2017/10/12/spain-police-used-excessive-force-catalonia>.

Müller-Plotkinow, Sabrina, ‘Beyond Catalonia: Separatist movements in Western Europe’ (versie 30 september 2017), <http://www.dw.com/en/beyond-catalonia-separatist-movements-in-western-europe/a-40761144>.

Website Europees Parlement, ‘EU migrant crisis: facts and figures’ (versie 30 juni 2017), <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20170629STO78630/eu-migrant-crisis-facts-and-figures>.

Website Europeum, ‘About us’, <http://europeum.org/en/about-us/>.

Website Europeum, ‘REPORT: Building Europe through Democratic Processes’ (versie 21 september 2017), <http://europeum.org/en/articles/detail/1580/report-building-europe-through-democratic-processes>.

Website Junts pel Sí, ‘Raül Romeva: “El drama dels refugiats reclama un gest de compromís d’Europa’ (versie 3 september 2015), http://www.juntspelsi.cat/actualitat/raul-romeva-el-drama-dels-refugiats-reclama-un-gest-de-compromis-d-europa_29?locale=ca.

Website The European Conference 2018, https://www.europeanconference.org/?attachment_id=362.